

ТУПРОҚНИНГ ОЗИҚ РЕЖИМИ ВА УНИ БОШҚАРИШ УССУЛАРИ.

- Режа:
- 1.Тупроқдаги озиқ элементлари ва уларнинг ўсимлик ҳаётига таъсири.
- 2.Тупроқ озиқ режимида органик модда ва микроорганизмларнинг аҳамияти.
- 3.Тупроқнинг озиқ режимини бошқариш тадбирлари.

Тупроқдаги озиқ элементлари ва уларнинг ўсимлик ҳаётига таъсири.

- Озиқ моддалар ва сув тупроқ унумдорлигининг асосий элементлари ҳисобланади.
- Ўсимликларнинг озиқ элементларга талабчанлиги экинларнинг турига, навига, ҳосилдорлигига боғлиқ.
- Ўсимликларнинг бу соҳадаги талабини қондириш деҳқончиликдаги асосий масалалардан бири ҳисобланади.

Тупроқ озиқ режимини бошқари.

Тупроқнинг озиқ режимини бошқаришдаги барча тадбирлар 4 гуруҳга бўлинади

Тупроқнинг озиқ моддалар билан бойитиш

Қийин ўзлаштирадиган озиқ моддаларни ўзлаштирилган формага ўтказиш

Озиқ моддаларни ўсимликлар осон ўзлаштириши учун шароит яратиш

Тупроқда озиқ моддалар камайишига қарши курашиш

Ўсимликларни озиқ элементларини ўзлаштириши

1 тонна махсулот етказиш учун талаб этиладиган озиқ моддалар

Бир тонна пахта ва кунгабоқар ҳосилини етиштириш учун зарур озиқа элементлари

Азот

Дўза-56 кг
Кунгабоқар-50 кг

Фосфор

Дўза-23 кг
Кунгабоқар-27 кг

Калий

Дўза-53 кг
Кунгабоқар-228 кг

Озиқ элементларини умумий миқдори.

- Илдизмевалилар ва тугунакмевалилар фосфор ва азотга қараганда калийга кўпроқ талабчан.
- Одатда озиқ элементларнинг умумий миқдори ҳар гектар ерда бир неча тонна атрофида бўлади.
- Масалан, кузатишларга қараганда, қадимдан деярли 100 йилдан ортиқ суғорилиб деҳқончилик қилинаётган бир гектар типик бўз тупроқли ернинг 0,28 см ҳайдалма қатламида ўртача 59,1 т чиринди, 4т азот, 8 т фосфор ва ундан кейинги 28-100 см қатламда эса юқоридагиларга мувофиқ 73,5; 4,97 ва 16 т озиқ элементлари бўлар экан.

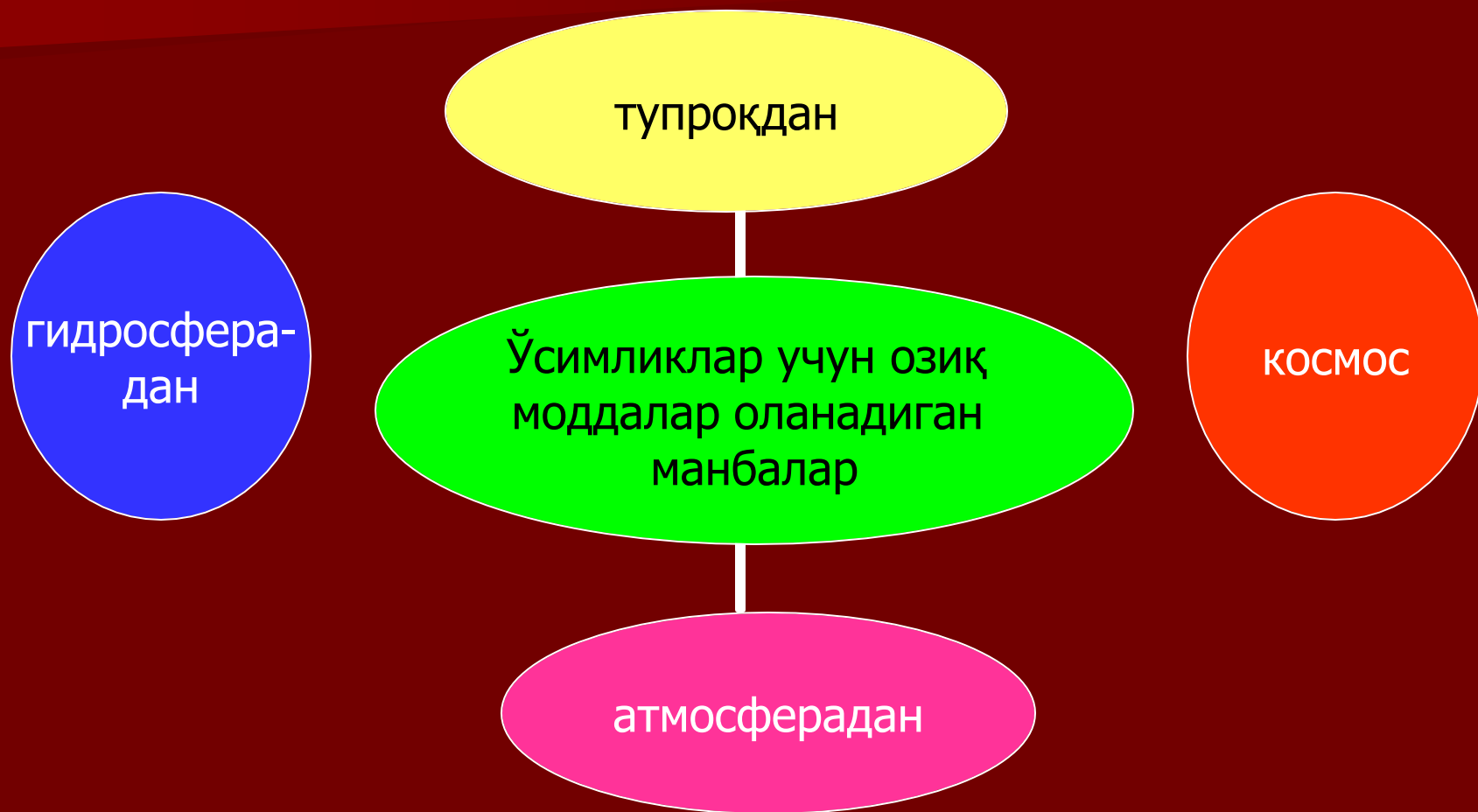
Ўсимликларни илдиз орқали озиқланиши

- Ўсимликларнинг илдизи орқали озиқланиш фақат ерга солинаётган ўғитларга эмас, балки:
 - тупроқ муҳитига,
 - микроорганизмларнинг фаолиятига,
 - органик моддаларнинг чиришига
 - сув,
 - ҳаво,
 - иссиқлик,
 - режимини яхшилашга қаратилган агротехник тадбирларнинг қўлланишига ҳам боғлиқдир.

Экинларни турига қараб 1 тонна ҳосил билан бирга чиқиб кетадиган минерал ўғитлар (кг)

Экинлар	Азот	Фосфор	Калий
Ғўза	56	23	53
Кузги буғдой	37	13	23
Маккажухори (дон)	34	12	37
Шоли	21	8	26
Тарик	33	10	34
Кук нохат	66	15	40
Зиғир	80	40	70
Қанд лавлаги	5,9	1,8	7,5
Картошка	6,2	2,0	8,0
Кунгубоқар	50	27	228
Тамаки	24	7	51
Соя	71	16	18
Полиз экинлари	5,5	1,6	5
Илдиз мевалилар	2,7	1,9	4,8

Табиатда озиқ моддалар манбалари

Ўсимликни озиқланиш манбалари

Аммонификация ва нитрофикация жараёнлари.

- **Азот** тупроқдаги энг ҳаракатчан ва ўсимликларнинг муҳим озиқ элементларидан бири ҳисобланади.
- **Ўсимликлар** илдизи тупроқдаги азотни муҳим озиқланиш манбаларидан бўлган нитратлар, (NO_2 , NO_3) дан ва аммоний тузлари (NH_4) дан ўзлаштиради.
- **Органик** моддаларнинг парчаланиб, аммиак ҳосил қилиш процесси аммонификация деб аталади.
- **Аммиакнинг** оксидланиб, нитрит ва нитрат кислоталарга айланиш процесси нитрофикация дейилади.

Азот, фосфор ва калийни ўсимлик ҳаётидаги аҳамияти.

- **Азот** етишмаса – ўсимлик сарғаяди ва очик яшил тусга киради. Меъёрдан ортиб кетса ўсимлик тўқ яшил бўлиб вегетатив масса қўпаяди.
- **Фосфор** етишмаса - барги ва танасида қизғиш ва қунғир тусли доғлар пайдо бўлади, пастки барглари барвақт сўлийтиди, тўқ қунғир тусга киради ва тушиб кетади.
- **Калий** ўсимликларда фотосинтез процессини, углеводлар ҳосил бўлишини ва ҳаракатини активлаштиради. Ўсимликларнинг ўсиши ва ривожланишини тезлаштиради ва уларнинг ноқулай шароитга чидамлилигини оширади.

Денитрификация жараёни.

- Нитрофикация ходисасининг тескари кўриниши денитрификация бўлиб, азотни камайиши билан характерланади.
- Денитрификация - тупроқ аэроцисияси ёмон бўлган шароитда анаэроб бактериялар ёрдамида ўтади. Бу микроорганизмаларни ҳаёт фаолияти жараёнида нитратлар ва нитритлар парчаланиб кислород ва аммиак ажралиб чиқади.

Тупроқни озиқ режимини бошқариш

- Гўнг солинганда ерларда тупроқнинг табиий хоссалари яхшиланади, яъни механик таркиби оғир тупроқларни юмшатади, механик таркиби енгил тупроқларнинг ёпишқоқлиги ва донадорлигини оширади.
- Ерга минерал ва органик ўғитлар солиш, кислотали тупроқларни оҳаклаш, ишқорийларни гипслаш, алмашлаб экиш, тупроқни сифатли ишлаш, структурани яхшилаш, етарли намликни сақлаш, озиқ режимини бошқаришда асосий тадбирлардан ҳисобланади.
- Тупроқнинг озиқ режимига ва табиий хоссаларига гўнг билан бир қаторда оралиқ экинлар, айниқса дуккакдош экинлар, кўкат ўғит сифатида дуккакли дон экинлари экиш айниқса яхши таъсир этади.

■Эътиборингиз учун
рахмат!